

Tragovima Donacije Ivana Lackovića Croate u Muzeju Croata insulanus Grada Preloga

IVA KOŽNJAK

1. Uvod

O Ivanu Lackoviću Croati (1932. – 2004.), slikaru, crtaču i grafičaru, ispisani su mnogobrojni tekstovi, članci, monografije, knjige... Povjesničari umjetnosti, likovni kritičari, književnici, pjesnici, inozemni ili hrvatski (Božo Biškupić, Anatolea Jakovsky, Giuseppe Ungaretti, Pierre Seghers, Giancarlo Vigorellia, Jean-Pierre Bouvet, Jean-Louis Depierris, Josip Depolo, Tonko Maroević, Božica Jelušić...) donijeli su zapise o ovom jedinstvenom umjetniku čija se djela nalaze u muzejima, galerijama, nacionalnim bibliotekama, kabinetima grafike glavnih europskih gradova.

No, kako su Lackovićeve djela pronašla »dom« u Prelogu? Muzej Croata insulanus Grada Preloga osnovan je temeljem zbirke prof. dr. sc. Matije Berljaka, rodim iz Cirkovljana, malog mjesta kraj Preloga. Matija Berljak danas je umirovljeni teolog, koji je diplomirao kanonsko pravo i moralnu teologiju u Rimu; 1977. godine doktorirao i dobio nagradu Papinskog sveučilišta Gregorijane. Zaređen je za svećenika 1970. godine; bio je imenovan prebendarom, pa kanonikom, vršio je službu kalničkoga i turopoljskog arhiđakona. Bio je redoviti profesor i pročelnik Katedre kanonskog prava Katoličkoga bogoslovnog

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a predavao je i na Teologiji u Đakovu te kao gost-predavač na Pravnom fakultetu u Zagrebu i na *Scuola di formazione teologica* u Pisi u Italiji. Bio je ravnatelj sudske pisarne, savjetnik i promicatelj pravde, zatim sudac Nadbiskupskoga ženidbenog suda i sudski vikar Međubiskupijskoga prizivnog suda u Zagrebu. Autor je knjiga, priručnika i članaka, a njegov znanstvenoistraživački rad je usmjeren istraživanju pravne znanosti, njezine povijesti, kanonskopavnog nazivlja; a prevodi i izvore te tumači i analizira pravne propise. U širokoj stručnoj i znanstvenoj biografiji treba naglasiti da je ljubitelj likovne umjetnosti i kolekcionar, koji je velikodušno svoju zbirku donirao Muzeju Grada Preloga. Najviše ga se dojmio rad Ivana Lackovića Croate; stoga je sakupio više od 280 njegovih djela, od kojih je dio izložen u stalnom postavu Muzeja Grada Preloga.

2. Izložbe – Lacković u komunikaciji s publikom

Preloška publika s djelima Ivana Lackovića Croate ponajprije se susrela kroz izložbe koje su bile priređene u Pastoralnom centru bl. Alojzija Stepinca u Prelogu, i to: prilikom blagoslova Pastoralnog cen-

Sl. 1. Ivan Lacković Croata, *Rođenje*, 1958., akvarel/papir, MCI-519, foto: Iva Kožnjak

Sl. 2. Ivan Lacković Croata, *Žena s crvenim ružama*, 1999., akvarelirani tuš/papir, MCI-179, foto: Studio Vipro

tra, 28. lipnja 2007. godine, kada je otvorena izložba Ivana Lackovića Croate, prilikom koje su široj javnosti predstavljena njegova djela u raznim tehnikama te djela primijenjene umjetnosti; zatim je 11. svibnja 2012. u istom prostoru otvorena izložba »Lacković u knjigama«, prilikom osamdesete obljetnice rođenja, kada je Hrvatska kulturna zaklada proglasila Lackovića hrvatskim *zaslužnikom* za godinu 2012.;¹ za izložbu su odabrani u prvom redu knjižni naslovi koji tematiziraju Lackovića i njegove grafičke mape te plakati. U Prelogu je održano i nekoliko grupnih tematskih izložbi na kojima su bila izložena Lackovićeve djela: *Čovjek i priroda* (7. 11. – 8. 12. 1997.), *Knjižnica i čitaonica »Stjepan Mlinarić«*; *Muka, smrti i uskrснуće*, (14. 3. – 14. 4. 1997.); *Dani radosnog iščekivanja i dara Božića* (7. 12. 2007. – 6. 1. 2008.). Posljednjih devet godina Lackovićeve djela dočekuju posjetitelje pri samom ulasku u muzej, a posvećena im je većina stalnog postava. Crtež, grafika, ulje na staklu, tempera, akvarel, tuš, sve su to tehnike kojima se Lacković izražavao, sakupljene u donatorskoj zbirci u Muzeju Grada Preloga. Od kasnih 50-ih godina 20. stoljeća Lacković

uči osnove slikanja kod Dragutina Ančića koji je pokušao u Pitomači osnovati slikarsku školu poput one u Hlebinama.²

U Muzeju Grada Preloga, kroz stalni postav možemo pratiti Lackovićev likovni razvoj; počevši od djela u kojima projicira osnovno znanje iz »škole«, o perspektivi kompoziciji, konstrukciji, materijalima i slikarskim tehnikama (Sl. 1.). Dok kroz akvarele uči o modelaciji, linija je već u samom početku prirodni dio njegova stvaralaštva, samim time, crtež otkriva kao samostalnu disciplinu. Linija je uvijek precizna, direktna, čista, tuš ne staje već poseže za promišljenom rukom. Katkad crtežu dodaje akvarel (Sl. 2.), premda dominantno sredstvo i dalje leži u linijama.

¹ ŠIMUNKO, Josip: *Lacković u knjigama*. // Ogranak Matice hrvatske Čakovec, Rkt. Župa sv. Jakoba u Prelogu, 2021., 3.

² LAUŠ, Mirko.: *Seljačka slikarska škola u Pitomači*. Virovitički list, 176, 1957., 3.

Sl. 3. Ivan Lacković Croata, *Inje Adventa*, 2003., tuš/papir, MCI-86, foto: Ivan Brkić

Sl. 4. Ivan Lacković Croata, *Vaza s motivom Deda s fijolicama*, 1996., porculan/pečenje, oslikavanje, MCI-500, foto: Ivan Brkić

3. Sinteza tradicije i inovacije

Zanimljiva je podloga koju upotrebljava u maloj seriji crteža i akvareliranih crteža – papir koji se koristio kao podloška za slastice u domaćinstvu (Sl. 3.). Danas gotovo zaboravljen način serviranja torte, 1990-ih godina izrazito popularan. U smislu podloge umjetničkom djelu Lacković ostvaruje sintezu tradicije i inovacije. Inspirirana navedenim ciklusom, osmišljena je likovna radionica za vrtički i osnovnoškolski uzrast, naziva »Buđenje proljeća«, s ciljem edukacije polaznika o kulturi i umjetnosti te isticanja važnosti interakcije muzeja s lokalnom zajednicom. Likovna radionica koncipirana je u dva dijela: upoznavanje života i djela Ivana Lackovića Croate te praktični dio u kojem polaznici radionice imaju prilike otkriti svoje likovne sklonosti i iskušati likovne tehnike (tuš, tempera, akvarel) na podlozi od papirnatom podloška za tortu.

Od 1970-ih godina Lacković se intenzivnije bavi grafikom, koju karakterizira pročišćenost, redukcija i shematizam. Ovladavši grafikom, njegove matrice se prenose na uporabne predmete, vaze, šalice i tanjuriće (Sl. 4.). Staklo kao podlogu, svojstveno naivi, upoznaje kroz temperu (Sl. 5.), a kasnije su to minuciozni i virtuozni radovi uljem (Sl. 6.). Premda je njegov umjetnički put krenuo iz hlebinskih uzora, vrlo brzo se iskazao u individualnosti i postigao stvaralačku zasebnost. U vrlo rijetkim nefiguralnim radovima polazi za fantazmagoričkim viđenjem svijeta; premda radi iskorak u detaljnom prenošenju podravske zbilje, neizostavan je poetski efekt kada se poigrava bojom i oblicima.

Batinske blizu Kalinovca, selo u kojem se rodio, bilo mu je »prva i jedina inspiracija«.³ Vođen ritmom življenja koji prenosi na raznovrsnu podlogu, podravski kraj, koji se gotovo stoljećima nije mijenjao, cikličnost prirode i godišnjih običaja, saj-

3 Ivan Lacković Croata – Crteži, (ur. Božo Biškupić). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Grafički zavod Hrvatske, 1985., 26.

Sl. 5. Ivan Lacković Croata, *Moja obitelj*, 1962., tempera/staklo, MCI-427, foto: Andrej Švogler

Sl. 6. Ivan Lacković Croata, *Konj u mjesecu prosincu*, 1972., ulje na staklu, MCI-47, foto: Ivan Brkić

mova, procesija, svadbi i sprovoda, upućuje na to da je čovjek uvijek vezan uz vrijeme i zemlju. Lacković je oduvijek volio prirodu – kao dijete koračao bi velikim snijegom, promatrao zalaske sunca, potočnice, osušeno granje, čak bi preskočio koji školski dan i otišao u prirodu. Šume su mu bile najdragocjenije, tamo je pronašao ljepotu i tragiku života. Premda je živio u Zagrebu i često boravio u Rimu, od svog doma ponio

je »žičak svijetla« koji ga je od djetinjstva pratio u Podravini.⁴

Samo čovjek koji je odrastao u ruralnom kraju mogao je razumijeti Lackovićevu povezanost s zavičajem i njegovom prirodom; okružen šumom, pašnjacima, cvjetnim livadama, svaki stanovnik Preloga osjećao je tu Lackovićevu bliskost s vlastitom rodnom zemljom.

To malo mjesto u Međimurju – Prelog – Lackoviću nije bilo nepoznato. S ovim se mjestom povezoao putem preloškog književnika Milivoja Slavičeka. Među brojnim bibliofilskim izdanjima, 1981. godine Božo Biškupić objavio je pjesničko-grafičku mapu »Teror« s pjesmama Milivoja Slavičeka i ilustracijama Ivana Lackovića. Dvojezično bibliofilsko izdanje s petnaest Slavičekovih pjesama na hrvatskom i prijevodom na poljski jezik te s dvanaest bakropisa Ivana Lackovića Croate.

4. Zaključak

Kroz ovaj tekst predstavljena su Lackovićeva djela u zbirci naivne umjetnosti Muzeja Croata insulanus Grada Preloga, darovana od strane prof. dr. sc. Matije Berljaka. Lacković je, možemo zaključiti, poznavao Međimurje, susjednu regiju, kroz prijateljstvo s donatorom, ali i umjetnicima s područja Međimurja. Stoga, ne treba čuditi da upravo njegova djela krase veći dio stalnog postava Muzeja Grada Preloga. Do danas je u Zbirci naivne umjetnosti Muzeja Grada Preloga evidentirano 218 djela Ivana Lackovića Croate. Osim kroz stalni postav u kojem je javnosti dostupno pedesetak Lackovićevih djela, organiziraju se tematske izložbe u želji za prikazivanjem djela donatorske zbirke koja su smještena u depou, samim time nedostupna široj javnosti. Prilika za predstavljanje nekolicine djela iz navedene zbirke upravo je samostalna izložba Ivana Lackovića Croate »Od šume do oblaka // šetnja

4 Ivan Lacković Croata, *Lacković – I vječno pjevaju šume (povodom 70 godina života)*, (ur. Rato Vince). Zagreb: Amaleteja, 2002., 144.

putevima djetinjstva i sazrijevanja« koja se održavala u Galeriji naivne umjetnosti u Hlebinama od 10. 6. do 10. 7. 2022., zatim u Muzeju Grada Preloga u Prelogu od 9. 9. do 9. 10. 2022. godine. Uz djela iz zbirke Muzeja Grada Preloga i Galerije Naivne umjetnosti, izložena su djela iz privatnih i obiteljskih te korporativnih zbirki, kako bi odao spomen, važnost i značaj Ivana Lackovića Croate. Događanja vezana uz 90-u obljetnicu rođenja Ivana Lackovića Croate izniman su poticaj daljnim istraživanjima i prezentacijama zbirki.

Literatura

- *Ivan Lacković Croata – Crteži*, (ur. Božo Biškupić). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Grafički zavod Hrvatske, 1985.
- *Ivan Lacković Croata, Lacković – I vječno pjevaju šume (povodom 70 godina života)*, (ur. Rato Vince). Zagreb: Amaleteja, 2002.
- LAUŠ, Mirko.: *Seljačka slikarska škola u Pitomači*. Virovitički list, 176, 1957., 3.
- ŠIMUNKO, Josip: *Lacković u knjigama*. // Ogranak Matice hrvatske Čakovec, Rkt. Župa sv. Jakoba u Prelogu, 2021.